

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Bakalářská práce

Vývoj a postavení daní v rámci rozpočtové soustavy

Pavla Michalovičová

© 2011 ČZU v Praze

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Akademický rok 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Pavla Michalovičová

obor Veřejná správa a regionální rozvoj - Litoměřice

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze
čl. 16 určuje tuto bakalářskou práci.

Název práce: **Vývoj a postavení daní v rámci rozpočtové
soustavy**

Osnova bakalářské práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Literární rešerše
4. Daně jako hlavní zdroj financování státního rozpočtu
5. Faktory ovlivňující daňový systém
6. Vývoj a postavení daní v rámci rozpočtové soustavy ČR
7. Závěr
8. Seznam použitých zdrojů
9. Přílohy

Rozsah hlavní textové části: 30 - 40 stran

Doporučené zdroje:

Bervidová, L., Vančurová, P.: *Ekonomika veřejného sektoru*. Praha: PEF ČZU, 2008.
Hamerníková B., Kubátová K.: *Veřejné finance*. Praha: Eurolex Bohemia, 1994.
Musgrave, R.A., Musgraveová, P. B.: *Veřejné finance v teorii a praxi*. Praha: Management press, 1994.
Ochrana F.: *Veřejný sektor a efektivní rozhodování*. Praha: Management Press, 2001.
Peková J.: *Veřejné finance – úvod do problematiky*. Praha: ASPI Publishing, 2005.
Rektořík J. a kol.: *Ekonomika a řízení veřejného sektoru*. Praha: Ekopress, 2002.
Stiglitz J.E.: *Ekonomie veřejného sektoru*. Praha: Grada Publishing, 1997.
Strecková Y., Malý I. A kol.: *Veřejná ekonomie pro školu i praxi*. Praha: Computer Press, 1998.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Luboš Smutka, Ph.D.**

Termín odevzdání bakalářské práce: duben 2011

.....
Vedoucí katedry

.....
Děkan

V Praze dne: 11. 3. 2010

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci " Vývoj a funkce daní v rámci rozpočtové soustavy" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 31.3.2011

Poděkování

Rád(a) bych touto cestou poděkovala Ing. Luboši Smutkovi, Ph.D. za odborné vedení bakalářské práce

Vývoj a postavení daní v rámci rozpočtové soustavy

Development and position of taxes in Czech republic's state budget

Souhrn

Státní rozpočet je plán hospodaření státu. Nejdůležitějšími prvky státního rozpočtu jsou příjmy a výdaje.

Tato práce se zabývá daněmi jako největšími příjmy do státního rozpočtu. Daně dělíme na dvě základní skupiny, a to na daně přímé a nepřímé. Daně přímé zdaňují příjem nebo majetek poplatníka. Daně nepřímé zdaňují prodej zboží a služeb. Na daně působí mnoho faktorů, proto se příjmy z daní do státního rozpočtu za jednotlivá léta výrazně liší. Bez dostatečných příjmů nemůže správně fungovat žádná země. Proto je důležité, aby měla každá země propracovanou daňovou soustavu.

Summary

The state budget is a plan how to finance the state activities. The most important elements of state budget are revenues and expenditures.

This Bachelor work deals with taxes as the large revenue to the state budget. Taxes can be divided into two main groups, namely direct and indirect taxes.

Direct taxes are those which are related to taxing taxpayer's income or assets. Indirect Taxation are those which are related to taxing sale of goods and services. Those taxes have many factors, so the tax incomes to the state budget for individual years differ significantly. Any country can't work without sufficient sources of income.

It is therefore important that each country will have a sophisticated tax system.

Klíčová slova:

- Daň
- Přímá daň
- Nepřímá daň
- Daň z přidané hodnoty
- Daň z příjmů právnických osob
- Daň z příjmů fyzických osob
- Státní rozpočet

Keywords:

- Tax
- Direct tax
- Indirect tax
- Value added tax - VAT
- Tax on corporate income
- Income tax for individuals
- The state budget

Obsah

1.	ÚVOD	9
2.	CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	10
2.1.	Cíl práce.....	10
2.2	Metodika.....	10
3.	STÁTNÍ ROZPOČET A DANĚ	12
3.1.	Definice státního rozpočtu.....	12
3.2.	Rozpočtová soustava České republiky	13
3.3.	Rozpočtová skladba.....	14
3.4.	Obecné pojetí daně a charakteristika daně	16
3.5.	Daňová soustava po roce 1989	19
4.	DANĚ JAKO HLAVNÍ ZDROJ FINANCOVÁNÍ STÁTNÍHO ROZPOČTU.....	21
4.1.	Nepřímé daně.....	21
4.1.1.	Daň z přidané hodnoty.....	21
4.1.2.	Spotřební daně	23
4.1.3.	Energetické daně.....	24
4.1.4.	Clo.....	25
4.2.	Přímé daně	25
4.2.1.	Daň z příjmů fyzických osob.....	26
4.2.2.	Daň z příjmů právnických osob.....	27
4.2.3.	Majetkové daně.....	28
4.2.4.	Silniční daň	29
5.	FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ DAŇOVÝ SYSTÉM.....	30
6.	VÝVOJ A POSTAVENÍ DANÍ V RÁMCI ROZPOČTOVÉ SOUSTAVY ČR.....	33
6.1.	Poměr příjmů z přímých a nepřímých daní	33
6.2.	Celkové příjmy	37
6.3.	Dynamika vývoje daňových příjmů	38
7.	ZÁVĚR.....	40
8.	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	43
8.1.	Použitá literatura.....	43
8.2.	Použité odkazy.....	43
8.3.	Ostatní použité zdroje.....	44
9.	SEZNAM POUŽITÝCH GRAFŮ A TABULEK.....	44

1. ÚVOD

Státní rozpočet slouží k zajištění chodu státu. Podstatou je zajištění příjmů pro správné fungování státu. Příjmy jsou tvořeny většinou částkou z daní od občanů, firem, z prodeje služeb a zboží. Minimálním cílem každého státu by měla být vyváženost mezi příjmy a výdaji. O to by se měla starat občany zvolená vláda.

Daně tvoří ve většině vyspělých zemí největší příjem do státního rozpočtu. Do daňových příjmů se zahrnují veškeré daně tedy daně přímé a nepřímé. Daně se vyvíjeli po celá staletí. V minulosti tvořili klíčový příjem daně majetkové. V současnosti je tomu naopak. Největší příjmy do státního rozpočtu plynou ze zdanění spotřeby a příjmů. Různé daně mají různý vliv na ekonomickou situaci občanů i podniků. Cílem každého státu je vytvořit takový daňový systém, který bude maximalizovat příjmy do státního rozpočtu a zároveň nebude bránit rozvoji společnosti.

2. CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

2.1. Cíl práce

Tématem bakalářské práce je vývoj a postavení daní v rámci rozpočtové soustavy. Daně tvoří nejvýznamnější příjem do státního rozpočtu. Cílem práce je provedení analýzy vývoje daňových příjmů v letech 2000 až 2009, za účelem identifikace objemu příjmů do státního rozpočtu z přímých a nepřímých daní. Práce je zaměřena na podrobnější porovnání příjmů z jednotlivých daní k celkovým příjmům do státního rozpočtu, určení tempa růstu u přímých i nepřímých daní a uvedení faktorů, které zapříčinily zvýšení či snížení daňových příjmů.

2.2 Metodika

Bakalářská práce je rozčleněna do několika hlavních kapitol, které jsou dále členěny do jednotlivých podkapitol.

Teoretická část je vedena jako literární rešerše. Nejprve je zaměřena na státní rozpočet, jeho definování, funkce a členění příjmů a výdajů v rozpočtové skladbě dle čtyř základních hledisek. Dále je popsána daňová soustava České republiky a jednotlivé daně.

U daní je uvedena jejich základní charakteristika, předměty a objekty daně. Uveden je také ukazatel daňová kvóta, která slouží pro mezinárodní srovnání daňové zátěže v dané zemi.

V následující kapitole jsou specifikovány ekonomické, politické, technické, globalizační a administrativní faktory, které ovlivňují daňový systém.

Praktická část je zaměřena na daňové příjmy do státního rozpočtu. Nejprve jsou uvedeny příjmy do státního rozpočtu z jednotlivých přímých daní v letech 2000 – 2009 v Kč, poté jsou uvedeny příjmy do státního rozpočtu z jednotlivých nepřímých daní v Kč. Součet jednotlivých přímých daní v určitém roce je porovnán se součtem jednotlivých nepřímých daní ve stejném roce za účelem identifikace, která ze zmíněných skupin daní byla větším příjmem státního rozpočtu.

Procentuální zastoupení nepřímých daní je vypočteno jako podíl nepřímé daně na celku.

Tento postup je uveden i u procentuálního zastoupení daňových příjmů na celkových příjmech.

Dále je analyzováno meziroční tempo růstu u přímých a nepřímých daní v %. Využito je řetězového indexu, $k = \frac{y_i}{y_{i-1}}$, kde „k“ je poměr dvou let „i“ a „i – 1“ a „y_i“ je hodnota „i-tého roku“.

Porovnáním daňových příjmů mezi jednotlivými lety je zjištěno o kolik Kč se daňové příjmy snížily nebo zvýšily oproti předchozímu roku. Využito je analýzy dynamiky vývoje časové řady s periodicitou ročních ukazatelů za pomoci absolutní charakteristiky první diference $d_y = y_t - y_{t-1}$, kde „y_t“ je hodnota jednoho roku a „y_{t-1}“ je hodnota roku předcházejícího.

Na závěr jsou uvedeny dosažené poznatky a procentuální zastoupení jednotlivých daní na celkových příjmech. V poslední části jsou uvedeny zdroje, které byly použity při vypracování této práce.

3. STÁTNÍ ROZPOČET A DANĚ

3.1. Definice státního rozpočtu

Rozsah rozpočtové soustavy je závislý na politickém a územním uspořádání státu, na velikosti veřejného sektoru a na tradicích státu. Rozpočtovou soustavou rozumíme soustavu veřejných rozpočtů a institucí, které zabezpečují tvorbu, rozdělování, užití a kontrolu toků jednotlivých okruhů finančních prostředků v rámci této soustavy. Státní rozpočet tvoří stěžejní složku rozpočtové soustavy (*Hamerníková, Maatyová, 2007*).

Státní rozpočet lze definovat několika způsoby a to podle toho z jakého hlediska na něj nahlížíme. Státní rozpočet je centralizovaný peněžní fond. Působí na principu nenávratnosti a neekvivalentního rozdělení peněžních prostředků a obhospodařuje ho stát. Z časového hlediska můžeme státní rozpočet definovat jako finanční plán, který obsahuje příjmy a výdaje a jeho součástí je rozpočtová závěrka. Z ekonomického hlediska nahlížíme na státní rozpočet jako na složku shromažďující a přerozdělovající peněžní prostředky. Státní rozpočet představuje také zákon, na kterém se usnesl zákonodárny orgán.

Státní rozpočet plní několik funkcí. A to funkci alokační, která je nejstarší funkcí. Pomocí státního rozpočtu stát alokuje zdroje do produkce veřejných statků netržních i polotržních, které poskytuje buď sám nebo je nakupuje od soukromého sektoru. Příjemcem je především obyvatelstvo (*Bervidová, Vančurová, 2009*).

Další funkcí je funkce redistribuční, která je spojena s přerozdělováním národního důchodu. Cílem této funkce je zmírnění negativních dopadů tržního mechanismu.

Stabilizační funkce eliminuje tržní selhání, minimalizuje ztráty z nevyužití zdrojů s uplatňuje se zejména při nerovnovážném vývoji tržní ekonomiky. Regulační funkce představuje přímé zásahy v podobě regulace mezd, cen a podporuje zaměstnanost. Kontrolu příjmů a výdajů má na starost funkce kontrolní.

Jaký má být státní rozpočet, konkrétně jakou má mít konstrukci určují rozpočtové zásady, kterými by se měl řídit celý rozpočtový proces. Zásada úplnosti vyjadřuje, že rozpočet musí obsahovat všechny finanční operace tzn. všechny příjmy a výdaje musí být uvedeny

v úplných částkách. Zásada jednotnosti vyjadřuje potřebu, aby příjmy a výdaje procházeli centrálním rozpočtem a aby byli zachyceni i účetně, jedním způsobem v jediném dokumentu. Provádění rozpočtových přesunů má zabránit zásada reálnosti a pravdivosti. Státní rozpočet se sestavuje každoročně. Období na které se státní rozpočet sestavuje je shodné s kalendářním rokem. Tato zásada se nazývá zásada každoročního sestavování státního rozpočtu. Zásada vyrovnanosti vyžaduje vyrovnanost státního rozpočtu v delším časovém období. Výdaje by měly být sestavovány tak, aby se rovnaly příjmům. Zásada publicity vyjadřuje každoroční zveřejňování státního rozpočtu. Touto zásadou se má zabránit tajnému hospodaření. Strukturu, seřazení a rozdělení příjmů a výdajů udává zásada přehlednosti. Zásada efektivnosti a hospodárnosti stanovuje ekonomické hospodaření tzn. dosažení maximálních příjmů. Skutečnost, že výdaje by se měly využívat k ekonomickému růstu a příjmy by měly stabilizovat ekonomiku stanovuje zásada přednosti výdajů před příjmy.

3.2. Rozpočtová soustava České republiky

Do rozpočtové soustavy v ČR patří:

a) Veřejné rozpočty:

- Státní rozpočet – je tzv. ústředním rozpočtem, kterým prochází největší objem finančních prostředků
- Územní rozpočty
 - Rozpočty obcí
 - Rozpočty krajů
- Rozpočty příspěvkových organizací
- Rozpočty organizačních složek
- Rozpočty regionálních rad

b) Mimorozpočtové fondy:

- Státní fondy – Státní fond životního prostředí, Státní fond pro zúrodnění půdy, Státní fond kultury, Státní fond pro podporu a rozvoj české kinematografie, Státní zemědělský intervenční fond, Státní fond dopravní infrastruktury, Státní fond rozvoje bydlení, Fond národního majetku, Pozemkový fond, Podpůrný a záruční zemědělský a lesnický fond, Česká konsolidační agentura.

- Fondy územní samosprávy
 - Fondy obcí
 - Fondy krajů

Rozpočtovou soustavou prochází velkým objem finančních prostředků. Uvnitř rozpočtové soustavy dochází k mnoha finančním vazbám – zejména nenávratného charakteru, ale mohou to být i návratné vazby – poskytnutí a splácení půjček poskytovaných uvnitř rozpočtové soustavy. Hospodaření s finančními prostředky rozpočtové soustavy v ČR upravují dva zákony o rozpočtových zákonech a to 218/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech a zákon 250/2000 Sb. O rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. (*Peková, 2008*)

3.3. Rozpočtová skladba

Rozpočtová skladba v ČR upravuje způsob třídění všech peněžních operací veřejných rozpočtů a mimorozpočtových fondů státu, krajů a obcí. Nevztahuje se na operace související s podnikatelskou činností subjektů územní samosprávy a na příspěvkové organizace (zřizované státem, obcemi, kraji), nevztahuje se na operace na účtech cizích prostředků, na účtech sdružených prostředků, na účtech fondu kulturních a sociálních potřeb a podobných, které nemají charakter veřejných prostředků (*Peková, 2008*).

Rozpočtová skladba třídí příjmy a výdaje z hlediska:

1. Odpovědnostního – Příjmy a výdaje se dělí podle správců kapitol. Jednotkou je kapitola státního rozpočtu.
2. Druhového – Z hlediska druhového se třídí všechny příjmy a výdaje veřejných rozpočtů podle příjmových a výdajových druhů, které vycházejí z ekonomické charakteristiky jednotlivých finančních operací. Tato klasifikace je potřebná pro analýzy rozpočtu a pro definování makroekonomické pozice fiskální politiky. Jednotkami třídění jsou rozpočtové třídy, seskupení rozpočtových položek, podseskupení rozpočtových položek a rozpočtové položky (*Hamerníková, Maatyová, 2007*).

Druhové hledisko třídí operace do okruhů:

- Příjmy
- Výdaje

- financování
Druhové hledisko vyjadřuje třídění příjmů a výdajů podle kritérií:
 - Platba (odepsání finančních prostředků z bankovního účtu)/Inkaso (připsání finančních prostředků na bankovní účet)
 - Návratnost/nenávratnost
 - Běžné/kapitálové
 - Domácí (vazba na domácí ekonomiku)/ Zahraniční (vazba na zahraničí)
 - Povinná/dobrovolná
 - Aktiva/pasiva
3. Odvětvového – Odvětvové třídění vychází z účelů, na které se vynakládají finanční prostředky z rozpočtu v souvislosti se zajišťováním potřeb. Využívá čtyřmístný kód třídění tzn. na skupiny (jednomístný kód), které se dělí na rozpočtové oddíly (dvoumístný kód), které se dále člení na pododdíly (třímístný kód) a ty se dále člení na paragrafy (čtyřmístný kód). Odvětvové třídění se týká nenávratných výdajů podle skupin, resp. účelu, na který jsou vydávány a některých druhů příjmů u obcí a krajů. Třídí se do šesti skupin s podrobnějším tříděním uvnitř jednotlivých skupin:
- a. Zemědělství a lesní hospodářství
 - b. Průmyslová a ostatní odvětví hospodářství
 - c. Služby pro obyvatelstvo
 - d. Sociální věci a politika nezaměstnanosti
 - e. Bezpečnost státu a právní ochrana
 - f. Všeobecná veřejná správa a služby (*Peková, 2008*)
4. Konsolidačního – třídění výdajů vynakládaných uvnitř soustavy veřejných rozpočtů a třídění příjmů vznikajících uvnitř soustavy.

Členění příjmů:

- Třída 1 – daňové příjmy
- Třída 2 – nedaňové příjmy
- Třída 3 – kapitálové příjmy

Vlastní příjmy:

- Třída 4 – přijaté dotace

Členění výdajů:

- Třída 5 – běžné výdaje
- Třída 6 – Kapitálové výdaje

Zvláštní postavení má:

- Třída 8 – financování. Člení se na financování z tuzemska a financování ze zahraničí, a na opravné položky.
 - o Financování z tuzemska
 - Krátkodobé – splatnost do jednoho roku (krátkodobé dluhopisy, krátkodobé půjčky, splátky z půjček)
 - Dlouhodobé – splatnost nad jeden rok (dlouhodobé dluhopisy, dlouhodobé půjčky)
 - o Financování ze zahraničí
 - Krátkodobé financování – splatnost do jednoho roku
 - Dlouhodobé financování – splatnost nad jeden rok
 - o Opravené položky
 - Operace z peněžních účtů organizace nemající charakter příjmů a výdajů vládního sektoru
 - Nerealizované kurzové rozdíly

3.4. Obecné pojetí daně a charakteristika daně

Daněmi se hradí potřeby společnosti a fungování státu. Daně tvoří největší podíl příjmů do státního rozpočtu nejen v ČR, ale ve většině vyspělých zemích.

Historicky vzato jsou daně cenou za veřejné služby (statky), které stát (dříve panovník) a územní samospráva pro různé subjekty zajišťují či financují nebo spolufinancují. Teprve v moderní době – ve 20. století se daně staly také nástrojem redistribuce a nástrojem stabilizace ekonomiky (Peková, 2008).

Daň je platba:

- a) Povinná – povinnost platit daně je stanovena zákonem. Patří mezi základní občanské povinnosti.
- b) Nevratná – zaplacenou daň nelze požadovat zpět
- c) Neekvivalentní – neexistuje adekvátní protihodnota za kterou je daň zaplacená
- d) Neúčelná – plátce nemůže ovlivnit jak bude platba ve veřejném rozpočtu použita
- e) Pravidelně či nepravidelně se opakující

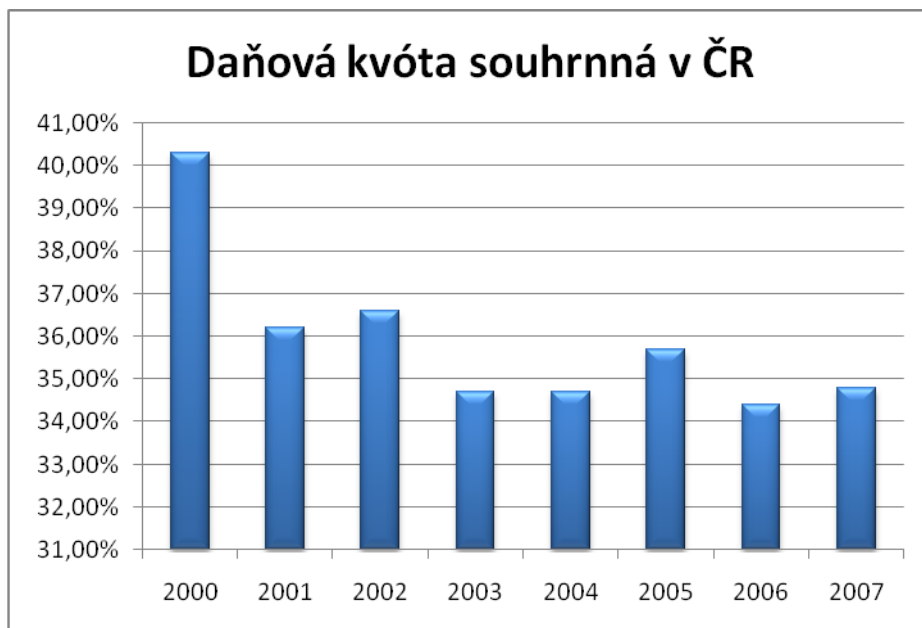
Daně plní několik funkcí. První z nich je funkce alokační. Tato funkce vyjadřuje, že daně umí získat finanční prostředky. Tato funkce je historicky nejstarší. Další funkcí je funkce redistribuční, která umožňuje zmírňovat nerovnosti mezi subjekty. Poslední funkcí je funkce stabilizační, která vyjadřuje, že získané finanční prostředky z daní mohou být použity k řešení rozdílů a nestabilit v tržním mechanismu.

Daně mají také své náležitosti. Důležitou náležitostí je zdaňovací období za které se daň vypočítá a odvede. Může to být kalendářní rok nebo měsíc. Subjekt daně dělíme na poplatníka a plátce. Poplatník je subjekt, který musí daň vypočítat a zaplatit a plátce musí daň vypočítat a zaplatit za poplatníka (např. spotřební daně). Předmět daně určuje na co je daň uvalena. Může to být příjem, majetek, spotřeba výrobků a služeb. Další důležitou náležitostí je sazba daně, kterou určuje zákon, způsob výpočtu základu daně, zaplacení daně a místo výběru daně. Zákon také vymezuje osvobození od daně a slevy na dani.

Jedním z důležitých ukazatelů v daňové oblasti je daňová kvóta. Každý ze států má různé daňové soustavy. Srovnání výše daní v ČR s jinými státy světa (vzhledem k složitosti jednotlivých daňových systémů) není zcela jednoznačně proveditelné. Nicméně mezinárodní srovnávací ukazatel existuje (tento ukazatel používá OECD). Jedná se o již zmíněnou daňovou kvótu. Daňová kvóta je srovnávacím ukazatelem pro podíl vybraných daní státu na jeho HDP.

Rozeznáváme tři druhy daňové kvóty:

- a) Daňová kvóta jednoduchá – pro výpočet se používají pouze daňové příjmy
- b) Daňová kvóta souhrnná – kromě daní zahrnuje příjmy z pojistného na sociální zabezpečení, příspěvky na politiku zaměstnanosti a pojistné na zdravotní pojištění

Graf 1 Souhrnná daňová kvóta

Zdroj: Český statistický úřad

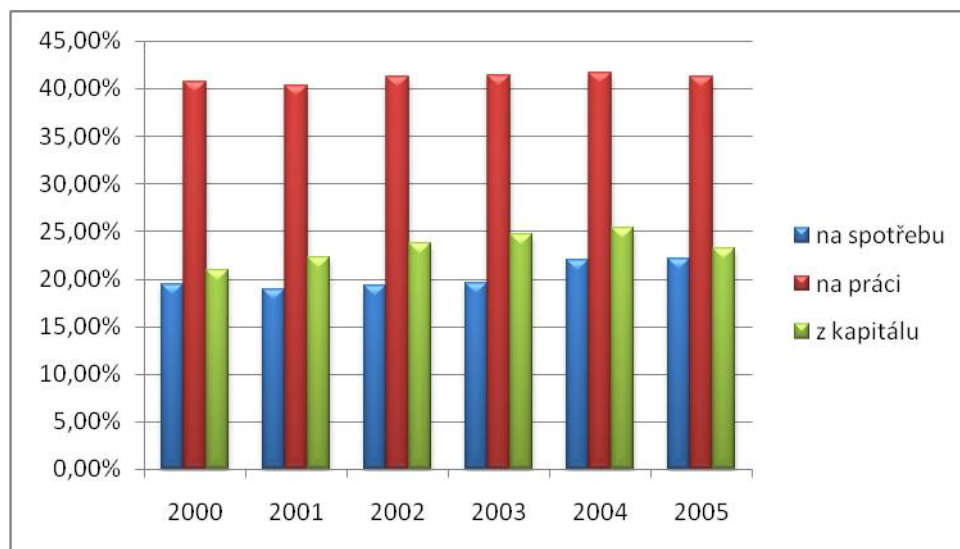
- c) Konsolidovaná daňová kvóta – zamezuje duplicitnímu započtení příjmů. V české republice by měla vyloučit to, že část pojistného na veřejném zdravotním pojištění je financována ze státního rozpočtu, tedy z vybraných daní. Nejvydatnějším rozdílem mezi tím, co se zahrnuje do čisté a konsolidované daňové kvóty, je pojistné sociálního pojištění (*Vančurová, Láchová, 2008*).

Dalším důležitým ukazatelem hodnocení struktur daňových systémů nebo srovnáním těchto daňových systémů jsou používány implicitní daňové sazby. Implicitní daňové sazby jsou konkrétnější daňový ukazatel. Dělí se na implicitní daňové sazby na spotřebu, na práci a implicitní daňové sazby z kapitálu.

Implicitní daňová sazba na spotřebu se vypočítá jako poměr mezi celkovými příjmy z daní ze spotřeby a celkovými konečnými náklady domácností na spotřebu na území státu.

Implicitní daňová sazba na práci představuje podíl daní a veřejnoprávního pojistného (placených z pracovních příjmů jak zaměstnavatelem tak zaměstnancem) k celkovým nákladům práce.

Implicitní daňová sazba kapitálu se vypočítá jako podíl inkasa daní z výnosů úspor a investic domácností a firem k objemu celosvětových výnosů z kapitálu a podnikání tuzemských daňových rezidentů.

Graf 2 Implicitní daňové sazby v ČR

Zdroj: Český statistický úřad

3.5. Daňová soustava po roce 1989

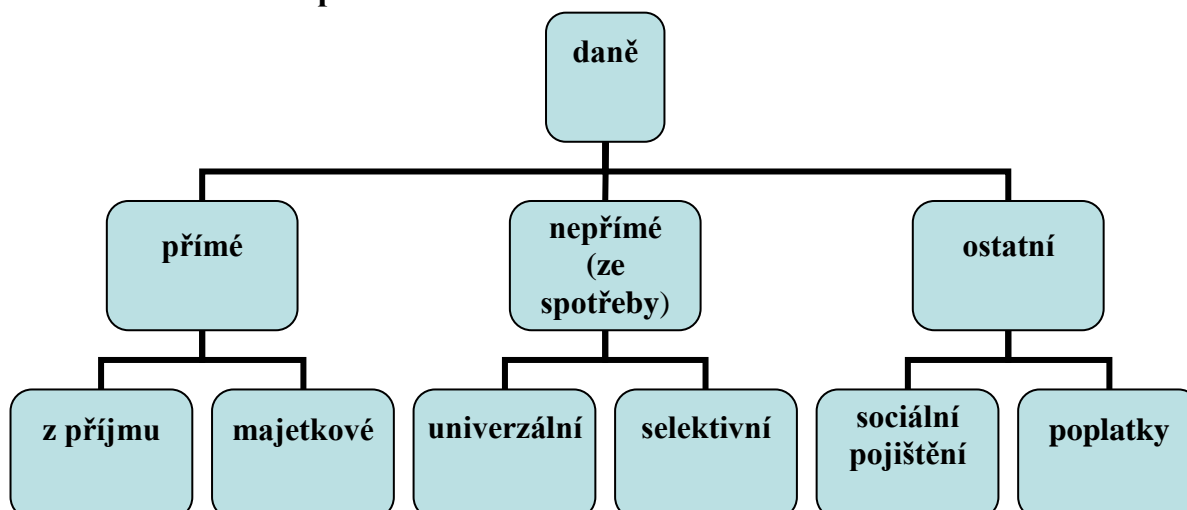

Schéma 1 Daňová soustava ČR

Zdroj: Soukupová, V. & Strachotová, Podniková ekonomika

Ihned po roce 1989 se v ČR začala připravovat radikální daňová reforma. Výsledkem bylo zavedení nové daňové soustavy od 1. 1. 1993.

Současná daňová soustava ČR postihuje zdaněním:

- a) Příjmy (důchody) jak peněžní tak nepeněžní, z činnosti nebo s nakládáním s majetkem, tzn. v některých případech příjmy z prodeje majetku
- b) Spotřebu – konečnou spotřebu zboží a služeb (při nákupu pro konečné užití)
- c) Majetek – především nemovitý majetek, který je ve vlastnictví nebo v držbě různých subjektů a nachází se na území ČR, nabytí majetku (tj. změnu vlastnictví majetku), a to jak nemovitého, tak movitého (děděním, darováním a úplatným převodem nemovitosti).

Daňová soustava využívá především univerzální typ daní a to:

1. U přímých daní:

- a. Univerzální daň z příjmů fyzických a právnických osob, která zdaňuje všechny druhy příjmů kromě zákonem vyňatých ze zdanění (tj. peněžní i nepeněžní), včetně příjmů kapitálové povahy, tj. dividendy, úroky, zisk apod.
- b. Univerzální daň z nemovitostí, zdaňující nemovitý majetek (pozemky, stavby) ve vlastnictví resp. v držbě
- c. Univerzální daň dědická, darovací a daň z převodu nemovitostí. Míra univerzálnosti u daně dědické a darovací je diskutabilní, neboť jsou rozdíly mezi daňovým zatížením resp. i osvobozením – mezi tzv. skupinami osob (např. pro nejbližší příbuzné)
- d. Silniční daň, která zdaňuje silniční motorová vozidla využívána pro podnikání

2. U nepřímých daní:

- a. Univerzální daň z přidané hodnoty
- b. Specifické (selektivní) spotřební daně typu akcízu na pivo, víno, líc, tabák a tabákové výrobky, pohonné hmoty (*Peková, 2008*).

4. Daně jako hlavní zdroj financování státního rozpočtu

4.1. Nepřímé daně

Nepřímé daně v zemích EU jsou nejdále v procesu harmonizace daňových systémů. Je tomu tak proto, že se stávají součástí ceny zboží a služeb a jejich výběr úzce souvisí s přechodem zboží přes hranice státu (Hamerníková, Maatyová, 2007).

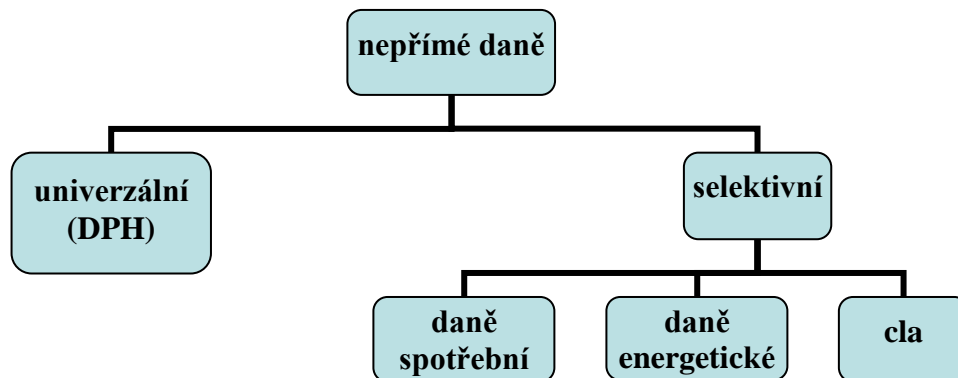

Schéma 2 Nepřímé daně ČR

Zdroj: Soukupová, V. & Strachotová, Podniková ekonomika

4.1.1. Daň z přidané hodnoty

Daň z přidané hodnoty (DPH) je charakterizovaná tím, že objektem zdanění je spotřeba (nikoliv příjmy nebo majetek). Spotřeba je zdaňována v řetězci plátců daně, kteří z jimi produkováných vstupů musí odvádět daň na výstupu, a naopak mají právo z hodnoty vstupů nárokovat DPH zpět, tzn. že daň obsažená v nakupovaných plněních je jim (správcem daně) vrácena (Ochrana, Pavel, Vitek, 2010).

Předmětem daně je:

- dodání zboží nebo převod nemovitosti za úplaty osobou povinnou k dani
- poskytování služby za úplaty osobou povinnou k dani
- pořízení zboží z jiného členského státu Evropské unie

- dovoz zboží s místem plnění v tuzemsku
- pořízení nového dopravního prostředku ze členského státu

Subjektem daně je:

- osoba povinná k dani a to jak právnická tak fyzická osoba, která uskutečňuje ekonomické činnosti
- organizační složka státu, která je účetní jednotkou
(zákon 235/2004 Sb., novela zákona č. 47/2011 Sb. s platností od 1.4.2011)

Základem daně je peněžní částka snižená o daň, kterou jako úplatu obdržel nebo má obdržet plátce daně za uskutečněné zdanitelné plnění od osoby, pro kterou je zdanitelné plnění uskutečněno, nebo případně od třetí osoby. Základ daně zahrnuje clo, spotřební daň, daň z elektřiny, daň ze zemního plynu, daň z pevných paliv, některé dotace k ceně, vedlejší výdaje např. přeprava a balení zboží (*Ochrana, Pavel, Vitek, 2010*).

Princip DPH

V terminologii DPH jsou prodeje označovány jako výstupy, daň z nich vybíraná se označuje jako daň na výstupu.

Náklady na produkci či služby se označují jako vstupy, daň v jejich ceně zaplacená je daň na vstupu.

Nakoupí-li podnikatel (plátce daně), zboží či služby (vstupy), které použije pro své výstupy (zdanitelná plnění) od jiného plátce, má nárok si uplatnit odpočet daně. To znamená, že částku daně, kterou v hodnotě nakoupeného zboží zaplatil si může za zákonem stanovených podmínek odečíst ze své povinnosti zaplatit daň z prodaného zboží nebo služeb.

Rozdíl mezi sumou daně na výstupu a na vstupu za určité období může být kladné nebo záporné číslo. Je-li daň na vstupu (daňový odpočet) nižší, než daň na výstupu, pak se jedná o daňovou povinnost. Opačný případ je označován jako nadměrný odpočet, který představuje přeplatek DPH (*Soukupová, Strachotová, 2005*).

Vývoj sazby DPH

Česká republika v době své transformace velmi měnila sazby. V devadesátých letech byla sazba DPH relativně stálá, avšak po roce 2004 došlo k několika změnám. Dlouhodobě je snaha základní sazbu snižovat a sníženou sazbu se základní sblížovat.

Období	Základní sazba	Snížená sazba
1. 1. 1993 – 31. 12.1994	23 %	5 %
1. 1. 1995 – 30. 4. 2004	22 %	5 %
1. 5. 2004 – 31. 12. 2007	19 %	5 %
1. 1. 2008 – 31. 12. 2009	19 %	9 %
Od 1.1.2010	20 %	10 %

Tabulka 1 Vývoj sazeb DPH

Zdroj: Daňový portál pro všechny

Přehled příjmů do státního rozpočtu z daně z DPH v letech 2000 – 2009 (v mil. Kč)

rok	2000	2001	2002	2003	2004
příjem	145 908	121 174	118 380	125 657	140 383

rok	2005	2006	2007	2008	2009
příjem	146 823	153 516	166 628	177 816	176 717

Tabulka 2 Přehled příjmů do SR z DPH v letech 2000 – 2009

Zdroj: Český statistický úřad – Statistická ročenka České republiky

4.1.2. Spotřební daně

Spotřebními daněmi jsou:

- Daň z minerálních olejů
- Daň z lihu
- Daň z piva
- Daň z vína a meziproductů
- Daň z tabákových výrobků

Správu spotřebních daní vykonávají celní úřady. Pro účely zákona o spotřební dani se rozumí:

- a) dovozem - vstup vybraných výrobků na daňové území Evropského společenství, pokud nejsou výrobky v režimu osvobození od cla.
- b) Vývozem – propuštění výrobků do režimu vývozu nebo do režimu pasivního zušlechťovacího styku a výstup z daňového území Evropského společenství.

Plátcem daně je:

- Právnická nebo fyzická osoba, která je provozovatelem daňového skladu, oprávněným příjemcem, oprávněným odesílatelem nebo výrobcem, jíž vznikla povinnost daň přiznat a zaplatit v souvislosti s uvedením vybraných výrobků do volného daňového oběhu

Předmětem daně jsou:

- Vybrané výrobky na daňovém území Evropského společenství vyrobené nebo dovezené.

Daňová povinnost vzniká:

- Výrobou nebo dovozem vybraných výrobků na daňové území Evropského společenství.

Daň se vypočítá vynásobením základu daně sazbou daně stanovenou pro příslušný výrobek (*zákon 353/2003 Sb. O spotřebních daních*).

Přehled příjmů do státního rozpočtu ze spotřebních daní v letech 2000 – 2009 (v mil. Kč)

rok	2000	2001	2002	2003	2004
příjem	70 880	65 810	68 600	72 800	82 800

rok	2005	2006	2007	2008	2009
příjem	103 630	112 560	131 590	134 800	143 900

Tabulka 3 Přehled příjmů do SR z SD v letech 2000 – 2009

Zdroj: Český statistický úřad – Statistická ročenka České republiky

4.1.3. Energetické daně

Energetické daně si našly místo v daňovém systému v roce 2008. Jedná se o tři daně – daň ze zemního plynu, daň z pevných paliv a daň z elektřiny. Těmito daněmi se zatěžují dodávky energií spotřebiteli. Příjmy z energetických daní za rok 2008 a 2009 jsou zahrnuty ve spotřebních dani (*Věra Soukupová, Strachotová, 2005*).

4.1.4. Clo

Clo je zvláštním neúvěrovým rozpočtovým příjmem. Je svou podstatou specifickou daní ze spotřeby. Je to povinná platba spojená s přechodem zboží přes hranice (*Hamerníková, Maatyová, 2007*).

Význam cla v daňové soustavě se snížil po vstupu České republiky do Evropské unie. Rapidní snížení objemu vybraných finančních prostředků na cle bylo způsobeno tím, že většina nejvýznamnějších obchodních partnerů České republiky je členem tohoto Evropského uskupení.

Přehled příjmů do státního rozpočtu ze Cla v letech 2000 – 2009 (v mil. Kč)

rok	2000	2001	2002	2003	2004
příjem	13 612	10 015	9 775	10 252	4 903

rok	2005	2006	2007	2008	2009
příjem	1 248	1 218	1 435	2 204	1 397

Tabulka 4 Přehled příjmů do SR ze cla v letech 2000 – 2009
Zdroj: Český statistický úřad – Statistická ročenka České republiky

4.2. Přímé daně

Přímé daně zdaňují příjem nebo majetek, proto je možné podpořit skupinu osob sociálně znevýhodněných nebo naopak znevýhodnit nějakou skupinu. Nejvýznamnější z přímých daní

jsou daně z příjmů, které se označují jako důchodové daně a které tvoří podstatnou část rozpočtových příjmů ve velké většině zemí.

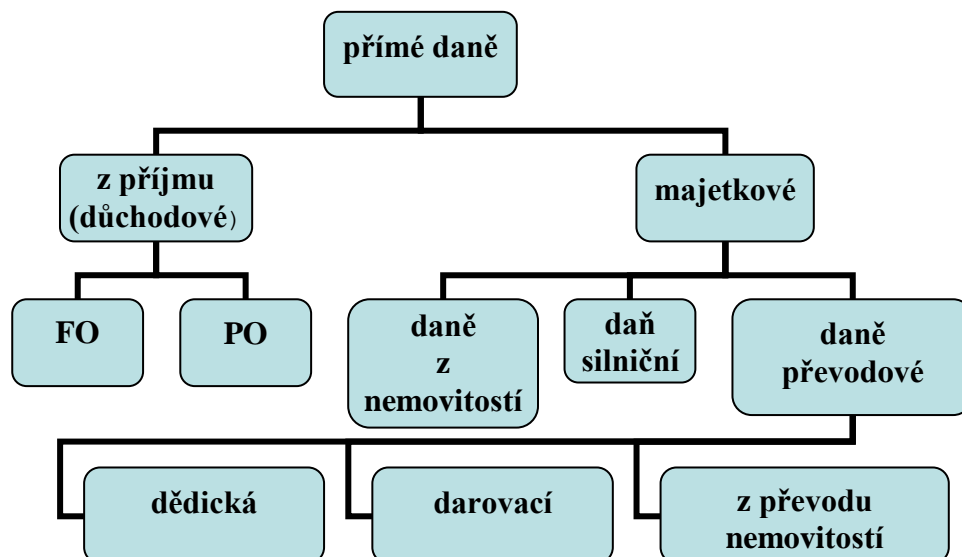

Schéma 3 Přímé daně ČR

Zdroj: Soukupová, V. & Strachotová, Podniková ekonomika

Daně z příjmů v českém daňovém systému dělíme na daň z příjmů fyzických osob a daň z příjmů právnických osob.

4.2.1. Daň z příjmů fyzických osob

Daň z příjmů fyzických osob zdaňuje veškeré příjmy jednotlivce. Rozlišujeme daň z příjmů fyzických osob podávající přiznání a daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti.

Poplatníci daně jsou:

- Osoby, které mají na území ČR trvalé bydliště nebo se zde obvykle zdržují, mají daňovou povinnost, která se vztahuje na příjmy plynoucí ze zdrojů na území ČR i na příjmy plynoucí ze zahraničí
- Osoby zdržující se na území ČR alespoň 183 dnů souvisle nebo v několika obdobích

Předmětem daně jsou:

- Příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky, příjmy z podnikání
- Příjmy z kapitálového majetku, příjmy z pronájmu

Základem daně jsou:

- Příjmy za určité období, které přesahují výdaje vynaložené na jejich dosažení

(zákon č. 586/1992 Sb. O daních z příjmu)

Vývoj sazby daně z příjmů fyzických osob

rok	2000 - 2005	2006 - 2007	2008 - 2009
sazba	15 %, 20 %, 25 %, 32 %	12 %, 19 %, 25 %, 32 %	15 %

Tabulka 5 Vývoj sazby DPFO

Zdroj: (zákon č. 586/1992 Sb. O daních z příjmu, § 16)

Přehled příjmů do státního rozpočtu z DPFO v letech 2000 – 2009 (v mil. Kč)

rok	2000	2001	2002	2003	2004
příjem	34 732	78 588	82 110	88 629	95 209

rok	2005	2006	2007	2008	2009
příjem	94 773	91 591	102 137	94 957	85 651

Tabulka 6 Přehled příjmů do SR z DPFO v letech 2000 – 2009

Zdroj: Český statistický úřad – Statistická ročenka České republiky

4.2.2. Daň z příjmů právnických osob

Daň z příjmů právnických osob je určena pro všechny právnické osoby.

Poplatníci jsou:

- Subjekty, které mají na území ČR sídlo nebo místo svého vedení.
Daňová povinnost se vztahuje na příjmy plynoucí ze zdrojů na území ČR i ze zdrojů v zahraničí
- Subjekty, které nemají sídlo v ČR. Daňová povinnost se vztahuje na příjmy plynoucí ze zdrojů ČR.

Předmětem daně jsou:

- Příjmy z činnosti a z nakládání s majetkem

(zákon č. 586/1992 Sb. O daních z příjmu)

Vývoj sazby daně z příjmů právnických osob

rok	2000 - 2003	2004	2005	2006 - 2007	2008	2009
sazba	31 %	28 %	26 %	24 %	21 %	20 %

Tabulka 7 Vývoj sazby DPPO

Zdroj: zákon č. 586/1992 Sb. O daních z příjmu, § 21

Přehled příjmů do státního rozpočtu z DPPO v letech 2000 – 2009 (v mil. Kč)

rok	2000	2001	2002	2003	2004
příjem	52 275	68 877	76 913	84 270	85 499

rok	2005	2006	2007	2008	2009
příjem	100 275	95 470	114 751	127 174	83 338

Tabulka 8 Přehled příjmů do SR z DPPO v letech 2000 – 2009

Zdroj: Český statistický úřad – Statistická ročenka České republiky

4.2.3. Majetkové daně

Majetkové daně jsou daň z nemovitosti, daň z převodu nemovitosti a daň dědická a darovací.

1) Daň dědická

Poplatníkem je dědic, který nabytí dědictví nebo jeho část. Předmětem je nabytí majetku a základ daně je cena majetku.

2) Daň darovací

Poplatníkem je nabyvatel. Předmětem je nabytí majetku a základem daně je cena majetku.

3) Daň z převodu nemovitosti

Poplatníkem je nabyvatel. Předmětem je úplatný převod nebo přechod vlastnictví k nemovitostem. Základem je cena zjištěná podle zvláštního předpisu.

(zákon č. 357/1992 Sb. O dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí)

4) Daň z nemovitosti

a) Daň z pozemků

Poplatníkem daně je vlastník pozemku. Předmětem jsou pozemky na území ČR a základem daně cena půdy, cena pozemku, výměra pozemku.

b) Daň ze staveb

Poplatníkem je vlastník stavby. Předmětem jsou stavby na území ČR. Základem daně je výměra půdorysu nebo podlahové plochy.

(zákon č. 338/1992 Sb. O dani z nemovitosti)

Přehled příjmů do státního rozpočtu z majetkových daní v letech 2000 – 2009 (v mil. Kč)

rok	2000	2001	2002	2003	2004
příjem	5 974	6 421	7 858	8 773	10 380

rok	2005	2006	2007	2008	2009
příjem	8 107	8 516	10 576	10 410	8 059

Tabulka 9 Přehled příjmů do SR z majetkových daní v letech 2000 – 2009

Zdroj: Český statistický úřad – Statistická ročenka České republiky

4.2.4. Silniční daň

Poplatníkem daně je:

- fyzická nebo právnická osoba, která je provozovatelem vozidla registrovaného v ČR.
- Zaměstnavatel pokud vyplácí cestovní náhrady za použití osobního automobilu

Předmětem daně jsou silniční motorová vozidla registrovaná v ČR používaná k podnikání.

Základ daně je zdvihový objem motoru u osobních automobilů a součet největších povolených hmotností na nápravy v tunách a počet náprav u návěsů.

(zákon č. 16/1993 Sb. O silniční dani)

Silniční daň je od roku 2001 příjmem Státního fondu dopravní infrastruktury.

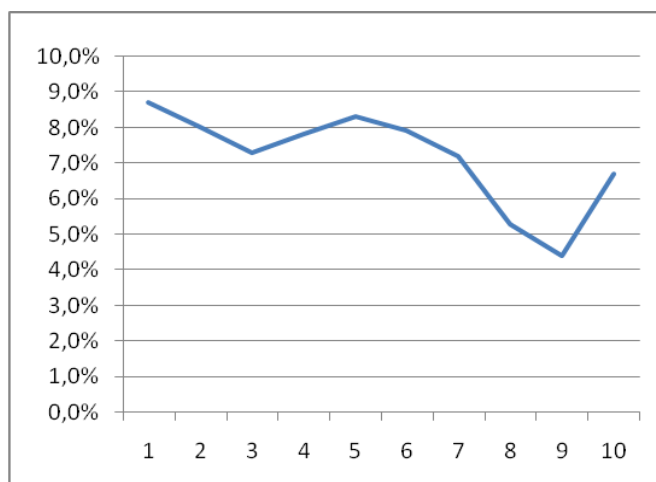
5. FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ DAŇOVÝ SYSTÉM

Faktory ekonomické

Daňový systém ovlivňuje pojetí ekonomiky jednotlivých států. Mezi hlavní faktory může patřit například to, jakým směrem daná ekonomika směřuje. Zda je zaměřená více na export nebo je její vlastní trh dostatečně silný a není tak závislá na exportu zboží a služeb.

Nezaměstnanost – s vysokou nezaměstnaností klesají celkové příjmy z daně z příjmů fyzických osob a roste zátěž státního rozpočtu. Vysoká nezaměstnanost negativně ovlivňuje daňový systém.

Vývoj nezaměstnanosti v letech 2000 - 2009

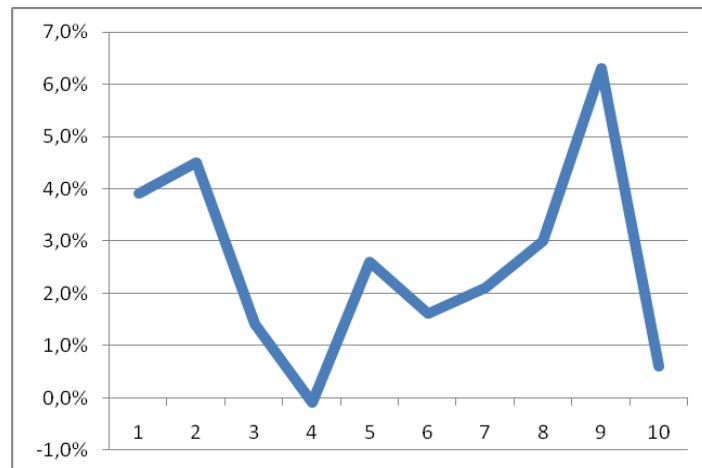

Graf 3 Vývoj nezaměstnanosti v letech 2000 – 2009

Zdroj: Český statistický úřad

Inflace – pro každou ekonomiku je ideální držet si inflaci na stabilních a ne příliš vysokých hodnotách. Vysoká inflace je znakem vysokých cen což snižuje kupní sílu a tím pádem nižší odvody na nepřímých daních. Také platí, že příliš nízká inflace (deflace) není dobrým znakem a většinou bývá indikátorem, že ekonomika neroste.

Vývoj inflace v letech 2000 - 2009

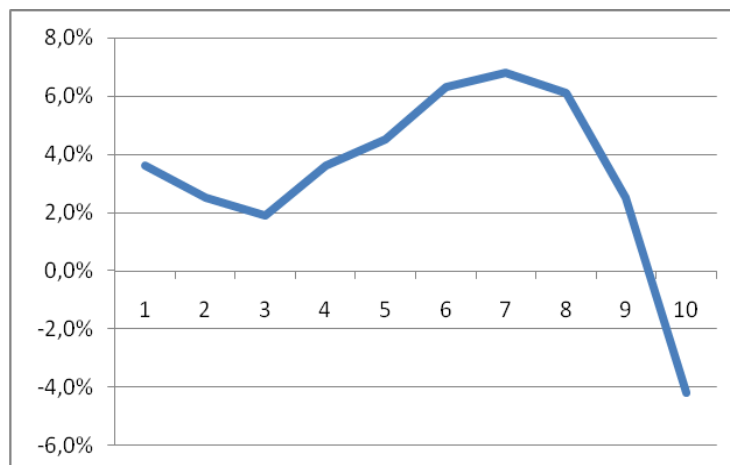

Graf 4 Vývoj inflace v letech 2000 – 2009

Zdroj: Český statistický úřad

HDP – Hrubý domácí produkt je obrazem ekonomiky státu. S růstem HDP roste životní úroveň občanů a daňové příjmy státu.

Vývoj HDP v letech 2000 - 2009

Graf 5 Vývoj HDP v letech 2000 – 2009

Zdroj: Český statistický úřad

Faktory politické

Daně podléhají vlivu vládnoucí politické strany. Každá daň je stanovena zákonem.

Každá politická strana se snaží prosazovat svoji vizi. Ta může být dost odlišná. Jako příklad můžeme uvést politiku stran ČSSD a ODS. Politická strana ČSSD – česká strana sociálně

demokratická, jak už z názvu vyplývá sociálně zaměřená. V minulosti bylo vidět, že uplatňovala daň progresivní tzn. čím vyšší výdělek tím vyšší daň. Naopak ODS pravicově zaměřená prosazuje názor, že jednotná daň je nejlepší pro celý ekonomický systém.

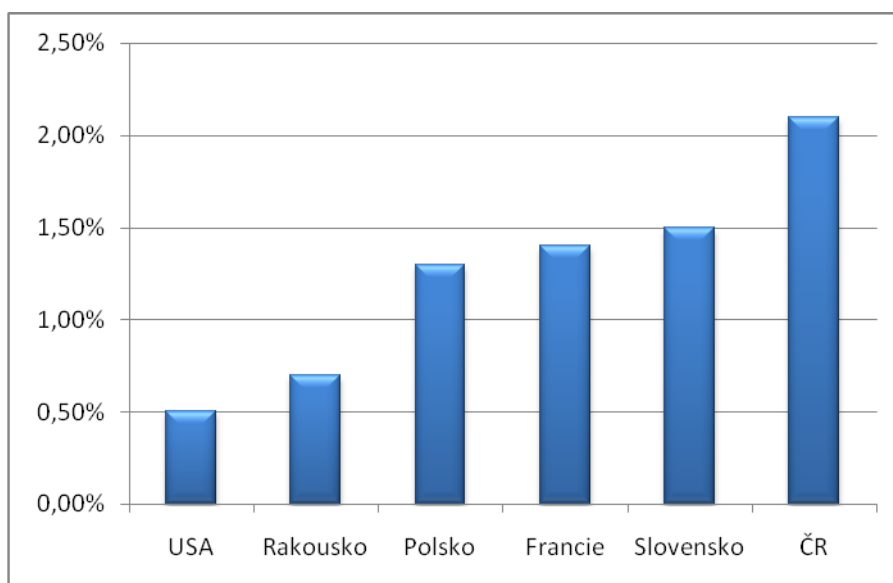
Faktory administrativní

Na daně působí vláda, parlament a byrokracie. Administrativní náročnost či nenáročnost vede k výši nákladů spojených s výběrem daní. Dále je i jedním z výrazných faktorů pro rozhodování podnikatelů zda v dané oblasti podnikat či nepodnikat.

Česká republika má v současnosti jedny z největších nákladů na výběr daní ze všech zemí OECD (organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj) – cca 2,1 % z daňových výnosů.

Např. v USA si stěžují, že 0,5 % z daňových výnosů znamená neefektivní správu daní, Polsko a Maďarsko čerpá z daňových výnosů cca 1,3 %.

Výběr některých daní v ČR stojí více, než vynášejí. Příkladem je dědická daň, na níž stát vybere ročně 100 milionů Kč a za výběr stát utratí 170 milionů Kč. Náklady v poměru k výnosu z daně činí přesně 165,8 %.

Graf 6 Podíl nákladů na výběr k příjmům v %

Zdroj: zpravy.ods.cz, rubrika graf měsíce

Faktory technické

S růstem technického pokroku roste efektivnost vybírání daní. Díky internetu se ulehčuje proces podání daňových přiznání a také se ulehčuje proces komunikace mezi daňovým subjektem a správce daně. Technický rozvoj také umožňuje zabraňovat daňovým únikům.

Faktory globalizace

V současné době musí každá vláda při budování svého daňového systému zohlednit mezinárodní podmínky. Proto reformy daňových systémů již neprobíhají jako individuální akty vlád zemí, ale jako vlny, které se při větší či menší míře vzájemné koordinace přelévají ze země do země (*Kubátová, 2003*).

6. VÝVOJ A POSTAVENÍ DANÍ V RÁMCI ROZPOČTOVÉ SOUSTAVY ČR

6.1. Poměr příjmů z přímých a nepřímých daní

Přímé daně odvedené do státního rozpočtu (v mil Kč)										
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
DPPO	52 275	68 877	76 913	84 270	85 499	100 275	95 470	114 751	127 174	83 338
DPFO	34 732	78 588	82 110	88 629	95 209	94 773	91 591	102 137	94 957	85 651
Majetkové daně	5 974	6 421	7 858	8 773	10 380	8 107	8 516	10 576	10 410	8 059
Celkem	92 981	153 886	166 881	181 672	191 088	203 155	195 577	227 464	232 541	177 048

Tabulka 10 Přímé daně odvedené do SR

Zdroj: Český statistický úřad – Statistická ročenka České republiky

Ve výše uvedené tabulce je vidět růst příjmů do státního rozpočtu z DPPO od roku 2000 do roku 2006. V roce 2006 následovala mírná stagnace a od roku 2007 opět dochází k růstu,

ovšem jen do roku 2009 kdy ekonomiku zasáhla celosvětová finanční krize. Pokles se v roce 2009 vrátil výši vybraných finančních prostředků na úroveň roku 2003.

U daně z příjmů fyzických osob je v roce 2001 zaznamenán výrazný skok ve zvýšení příjmů do státního rozpočtu a to na více než dvojnásobek oproti roku 2000. Poté už následoval pozvolný růst až do roku 2005. Drobnou stagnaci do let 2006 vystřídal v roce 2007 růst a opět následoval pokles.

Majetkové daně, jak je patrné z tabulky nejsou oproti ostatním daním tak významnou položkou co se týče objemu vybraných finančních prostředků.

Celkové příjmy u přímých daní v roce 2001 zaznamenaly výrazný skok v růstu oproti roku 2000. Na tomto skokovém zvýšení se podílela zejména DPFO. Poté následoval plynulý růst až do roku 2006, kdy se toto tempo snížilo. Od roku 2007 do roku 2009 opět pokračoval růst.

Na celkových příjmech v roce 2009 se u všech daní projevila celosvětová finanční krize.

Na celkovém příjmu z přímých daní se podílí výraznou měrou růst DPPO, která od roku 2005 překonala DPFO a táhla celkový růst přímých daní.

Meziroční tempo růstu přímých daní									
	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009
Tempo růstu v %	165,5	108,4	108,9	105,3	106,3	96,3	116,3	102,2	76,1

Tabulka 11 Meziroční tempo růstu přímých daní

Zdroj: Český statistický úřad – Statistická ročenka České republiky

Meziroční tempo růstu přímých daní vyjadřuje, na jakou hodnotu se oproti předchozímu roku zvýšily nebo snížily příjmy do státního rozpočtu.

Nepřímé daně odvedené do státního rozpočtu (v mil Kč)										
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
DPH	145 908	121 174	118 380	125 657	140 383	146 823	153 516	166 628	177 816	176 717
Spotřební daň	70 880	65 810	68 600	72 800	82 800	103 630	112 560	131 590	134 800	143 900
Clo	13 612	10 015	9 775	10 252	4 903	1 248	1 218	1 435	2 204	1 397
Celkem	230 400	196 999	196 755	208 709	228 086	251 701	267 294	299 653	314 820	322 014

Tabulka 12 Nepřímé daně odvedené do SR

Zdroj: Český statistický úřad – Statistická ročenka České republiky

Z tabulky nepřímé daně odvedené do státního rozpočtu u DPH je výraznější pokles po roce 2000 a výraznější nárůst nastal až v roce 2004 a pokračoval až do let 2008. V roce 2009 je vidět mírné snížení odvodu do státního rozpočtu, ale toto snížení není zdaleka tak výrazné jako u přímých daní na které mnohem výrazněji zapůsobila ekonomická krize.

Příjem do státního rozpočtu ze spotřební daně byl od roku 2000 do roku 2003 přibližně na stejné úrovni. Od roku 2004 začal příjem výrazněji zvyšovat až do roku 2009. Je patrné, že tuto daň neovlivnila finanční krize jako je tomu u ostatních daní.

Clo, jak je vidět z tabulky je nejmenší z nepřímých daní. Na příjmu do státního rozpočtu se výrazněji podepisovalo do let 2003. 1. 5. 2004, kdy vstoupila Česká republika do Evropské unie zároveň vstoupila na vnitřní trh EU, který je charakteristický volným pohybem zboží. To mělo za následek snižování příjmu ze Cla do státního rozpočtu.

Meziroční tempo růstu nepřímých daní (v %)									
	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009
Tempo růstu v %	85,5	99,9	106,1	109,3	110,4	106,2	112,1	105,1	102,3

Tabulka 13 Meziroční tempo růstu nepřímých daní

Zdroj: Český statistický úřad – Statistická ročenka České republiky

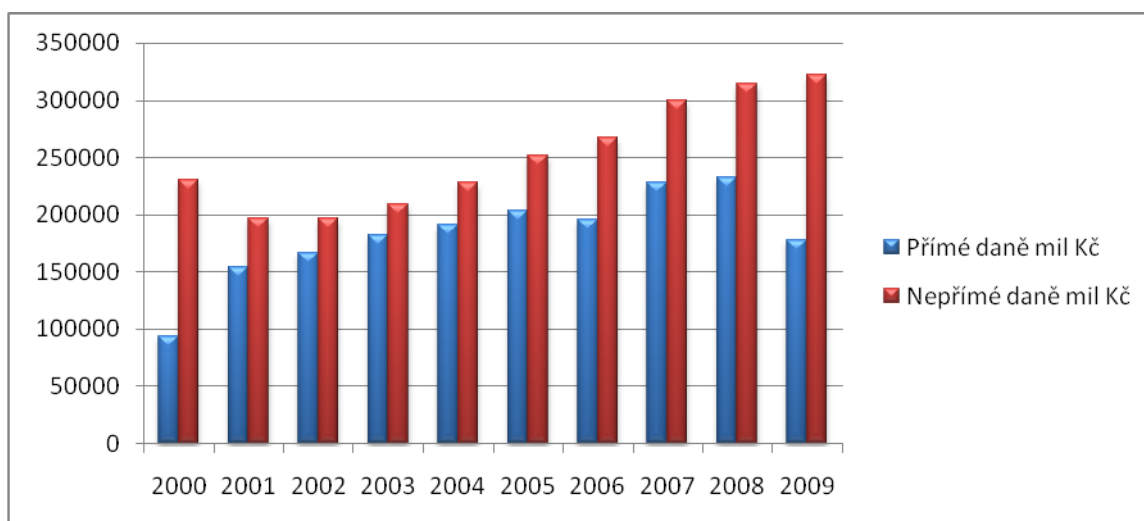
Meziroční tempo růstu nepřímých daní vyjadřuje, na jakou hodnotu se oproti předchozímu roku zvýšily nebo snížily příjmy do státního rozpočtu.

Přehled přímých a nepřímých daní (v mil Kč)										
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Přímé daně	92 981	153 886	166 881	181 672	191 088	203 155	195 577	227 464	232 541	177 048
Nepřímé daně	230 400	196 999	196 755	208 709	228 086	251 701	267 294	299 653	314 820	322 014
celkem	323 381	350 885	363 636	390 381	419 174	454 856	462 871	527 117	547 361	499 062

Tabulka 14 Přehled přímých a nepřímých daní

Zdroj: Český statistický úřad – Statistická ročenka České republiky

Největší příjem do státního rozpočtu je z nepřímých daní. V roce 2000 byl dokonce poměr na vybraných daní přes 71% pro nepřímou daň. To se změnilo v letech 2001 až 2008, kdy se tento poměr mezi nepřímými a přímými daněmi téměř vyrovnal. Až v roce 2009 opět vzrostl podíl nepřímých daní v rozpočtu na necelých 65 %.

Graf 7 Poměr přímých a nepřímých daní odvedených do státního rozpočtu

Zdroj: Český statistický úřad

Tempo růstu daňových příjmů (v %)									
	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009
Tempo růstu v %	108,5	103,6	107,4	107,4	108,5	101,8	113,9	103,8	91,2

Tabulka 15 Meziroční tempo růstu přímých a nepřímých daní

Zdroj: Český statistický úřad – Statistická ročenka České republiky

Meziroční tempo růstu přímých a nepřímých daní vyjadřuje, na jakou hodnotu se oproti předchozímu roku zvýšily nebo snížily příjmy do státního rozpočtu.

Procentuální zastoupení přímých a nepřímých daní (v %)										
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Přímé daně	28,75	43,86	45,9	46,54	45,6	44,66	42,25	43,15	42,49	35,48
Nepřímé daně	71,25	56,14	54,1	53,46	54,4	55,34	57,75	56,85	57,51	64,52

Tabulka 16 Procentuální zastoupení přímých a nepřímých daní

Zdroj: Český statistický úřad – Statistická ročenka České republiky

Procentuální zastoupení přímých a nepřímých daní vyjadřuje procentuální poměr přímých a nepřímých daní. Ve všech letech měly největší procentuální zastoupení nepřímé daně.

6.2. Celkové příjmy

Celkové příjmy do státního rozpočtu ČR (v mil Kč)										
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Příjmy celkem	586 208	626 216	704 967	699 665	769 207	866 460	923 060	1 025 883	1 063 941	974 615
Příjmy ze soc.pojištění	236 116	248 040	264 396	277 940	298 824	316 760	340 024	373 531	382 534	334 159
Daňové příjmy	323 381	350 885	363 636	390 381	419 174	454 856	462 871	527 117	547 361	499 062
Nedaňové příjmy	14 935	25 971	47 900	23 324	31 467	26 115	25 488	23 285	27 156	29 227
Kapitálové příjmy	366	511	1 445	511	951	969	2 337	1 243	1 170	2 367
Přijaté dotace	11 410	808	27 591	7 509	18 791	67 760	92 340	100 707	105 720	109 799

Tabulka 17 Celkové příjmy do SR

Zdroj: Český statistický úřad – Statistická ročenka České republiky

Daňové příjmy z tabulky zahrnují daně přímé a nepřímé. Nedaňové příjmy zahrnují příjmy z vlastní činnosti a odvody přebytků organizací s přímým vztahem, přijaté sankční platby, vratky a splátky půjček.

Kapitálové příjmy jsou tvořeny příjmy z prodeje investičního majetku.

Procentuální zastoupení daňových příjmů na celkových příjmech (v %)										
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Hodnota v %	55,2	56,0	51,6	55,8	54,5	52,5	50,1	51,4	51,5	51,2

Tabulka 18 Zastoupení daňových příjmů na celkových příjmech

Zdroj: Český statistický úřad – Statistická ročenka České republiky

Celkové daňové příjmy na příjmech do státního rozpočtu v letech 2000 – 2004 tvořili 54 a více procent z celkových příjmů státního rozpočtu. Vyjímkou byl rok 2002, kdy byly příjmy zastoupeny 51,6 %.

V roce 2005 klesly příjmy na 52,5 %, a v následujících letech se pohybovaly na úrovni lehce převyšující 51 %.

6.3. Meziroční růst daňových příjmů

Meziroční růst daňových příjmů (v Kč v mil Kč)									
	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009
Rozdíly mezi lety	27 504	12 751	26 745	28 793	35 682	8 015	64 246	20 244	-48 299

Tabulka 19 Meziroční růst daňových příjmů

Zdroj: Český statistický úřad – Statistická ročenka České republiky

- 1) 2001/2002 – Jednou z hlavních příčin snížení růstu daňových příjmů bylo odvádění Silniční daně do státního fondu dopravní infrastruktury od roku 2001 (*Výroční zpráva České daňové správy roku 2002*)
- 2) 2005/2006 – ke snížení růstu došlo z důvodu snížení daně z příjmu fyzických a právnických osob. U daně z příjmů právnických osob to bylo z důvodu záměrného snižování podílu přímých daní na celkových daňových příjmech. U daně z příjmu fyzických osob byl rozhodující fakt společné zdanění manželů (*Výroční zpráva České daňové správy roku 2006*)
- 3) 2007/2008 – v těchto letech došlo k poklesu tempa růstu z důvodu legislativních úprav. Zavedením jednotné 15 % sazby ze superhrubé mzdy a „zastropování“ základu daně ve výši max. vyměřovacího základu pro veřejnoprávní pojistné došlo ke snížení daňového zatížení u zaměstnanců s vyššími příjmy. Další snížení způsobilo podstatné zvýšení slev na dani a částek daňového zvýhodnění spolu s vyšším daňovým bonusem (*Výroční zpráva České daňové správy roku 2008*)
- 4) 2008/2009 – Pokles kvůli dopadům celosvětové hospodářské krize v kombinaci s legislativními změnami, přijatými s účinností pro zdaňovací období započatá r. 2008 zákonem o stabilizaci veřejných rozpočtů. Částečně na něj měla vliv i realizace Národního protikrizového plánu, jehož součástí byla také opatření v oblasti daní z příjmů. U daně z příjmů fyzických osob došlo k dramatickému poklesu počtu zaměstnanců. Rychle naopak rostla skupina pobírající starobní důchod (za poslední tři roky o 158 tisíc. U daně z přidané hodnoty došlo k poklesu celkové vlastní daňové povinnosti, ale k poklesu ekonomických aktivit plátců u uskutečněných plnění v tuzemsku. Výrazným způsobem se do poklesu promítl nárůst daně z přidané hodnoty vrácené plátcům v jiných členských státech Evropské unie a zahraničním osobám povinným k dani. U daně z převodu nemovitosti došlo ke snížení z důvodu poklesu četnosti převodů nemovitostí i snížením cen nemovitostí. U daně darovací došlo

k poklesu kvůli novele zákona o dani dědické, darovací a z převodu nemovitostí, kdy touto novelou jsou od daně darovací od 1. 1. 2008 zcela osvobozena bezúplatná nabytí majetku mezi osobami zařazenými v I. a II. skupině. Ke stejnému datu došlo k rozšíření osvobození i na osoby patřící do II. skupiny u daně dědické.

(Výroční zpráva České daňové správy roku 2009)

7. ZÁVĚR

Rozpočtová soustava je nejdůležitější prvek každého státu. Nejjednodušší definice státního rozpočtu je, že státní rozpočet je bilance příjmů a výdajů. Bez příjmů a výdajů nemůže žádný státní rozpočet fungovat. Zastoupení příjmů a výdajů, které jsou shrnuté ve státním závěrečném účtu je obrazem, jak daná ekonomika funguje a jakých dosahuje výsledků. Pokud ve státním závěrečném účtu převládají příjmy, jedná se o přebytkový státní rozpočet. Jsou-li větší výdaje než příjmy označuje se rozpočet jako schodkový a jsou-li příjmy a výdaje vyrovnané jedná se o vyrovnaný rozpočet. Základním úkolem státního rozpočtu je přerozdělování národního důchodu a plnění politických, ekonomických a sociálních úkolů, protože soustřeďuje největší část příjmů rozpočtové soustavy.

Nejdůležitější položkou ve státním rozpočtu jsou příjmy. Příjmy státního rozpočtu zahrnují příjmy daňové, nedaňové kapitálové příjmy a dotace. Do daňových příjmů se počítá i pojistné na sociální politiku státu. Úkolem každého státu je zajistit dostatečné příjmy, aby mohl stát fungovat. Podíl daňových příjmů (včetně pojistného na sociální politiku státu) na celkových příjmech v České republice tvoří 94 – 95 %. Daňové příjmy pocházejí z daní přímých a nepřímých.

U nepřímých daní má, co se týče částek odcházejících do rozpočtu největší vliv daň z přidané hodnoty. Daň z přidané hodnoty, nebo-li DPH zdaňuje spotřebu. Společnost stále něco spotřebovává, potřebuje a nakupuje, proto jsou příjmy z této daně největší. Pokud se sazba DPH zvýší nebo sníží bude to mít velký vliv na příjmy do státního rozpočtu na rozdíl od daní majetkových, které v porovnání s DPH nejsou tak velkým příjmem do státního rozpočtu. Se změnou sazeb DPH by se mělo zacházet opatrně. I menší zvýšení sazeb přivede do rozpočtu velký objem peněz. Naopak při větším zvýšení sazby by tento úkon zvedl spíše velkou vlnu nevole právě z důvodu uvedeného výše a to je, že DPH zdaňuje spotřebu. Tzn. veškeré produkty a služby by se zdražily. To by v konečném důsledku mohlo mít spíše negativní efekt.

Druhý největší příjem z nepřímých daní tvoří spotřební daně. U této daně, jako jediné se neprojevila celosvětová hospodářská krize. To znamená, že příjem z této daně se plynule stupňoval a to i v kritickém roce 2009. Daně spotřební rozdělujeme na daň z minerálních olejů, z lihu, piva, vína a z tabákových výrobků. Plynulý růst příjmů z této daně vyjadřuje,

že i v krizovém roce se společnost nevzdá některých produktů. V tomto případě produktů, které mají negativní vliv na jedince, ale i celou společnost. Tento úkaz také napovídá, že větší zvýšení sazeb u spotřebních daní by sice vyvolalo velkou nevoli, ale příjmy z těchto daní do státního rozpočtu by výrazně neklesly.

Clo jako poslední z nepřímých daní mělo vliv na příjem do státního rozpočtu zejména v letech 2000 až 2003. Od vstupu České republiky do Evropské unie už tak velký podíl nevyjadřuje.

U přímých daní tvoří největší podíl příjmů do státního rozpočtu na celkových příjmech daně z příjmů právnických a fyzických osob. Na první pohled se zdá, že obě tyto daně co se týče příjmů jsou vyrovnané. V letech 2000, 2005, 2006, 2007 a 2008 převládal příjem do státního rozpočtu z daně z příjmů právnických osob. V ostatních letech tzn. 2001, 2002, 2003, 2004 a 2009 převládal příjem do státního rozpočtu z daně z příjmu z fyzických osob. V konečném důsledku byl příjem z daně z příjmů právnických osob větší o 40465 mil Kč oproti dani z příjmů fyzických osob. Na daň z příjmů právnických osob mají vliv především legislativní změny. Dalším z vlivů je také velikost právnické osoby. Ministerstvo financí každoročně zveřejňuje dvacet nejvíce přispívajících právnických osob a tím jim symbolicky děkuje za řádné plnění státního rozpočtu. Na daň z příjmů fyzických osob má největší vliv nezaměstnanost. U příjmů v roce 2009 z této daně měla zásadní vliv celosvětová hospodářská krize, kdy se rapidně zvýšila nezaměstnanost.

Příjmy z majetkových daní oproti příjmům z daní z příjmu fyzických a právnických osob nejsou velké, ale přesto tyto daně mají významné místo v české daňové soustavě.

Procentuální zastoupení jednotlivých daní na celkových příjmech (v %)										
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
DPPO	8,9	11	10,9	12	11,1	11,6	10,3	11,2	12	8,6
DPFO	5,9	12,5	11,6	12,7	12,4	10,9	9,9	10	8,9	8,8
Majetkové daně	1,0	1	1,1	1,3	1,3	0,9	0,9	1	1	0,8
DPH	24,9	19,4	16,8	18	18,3	16,9	16,6	16,2	16,7	18,1
Spotřební daně	12,9	10,5	9,7	10,4	10,8	12	12,2	12,8	12,7	14,8
Clo	2,3	1,6	1,4	1,5	0,6	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1

Tabulka 20 procentuální zastoupení jednotlivých daní na celkových příjmech

Zdroj: Český statistický úřad – Statistická ročenka České republiky

Největší podíl na celkových příjmech do státního rozpočtu má daň z přidané hodnoty a to od 16 % do 25 %. Druhým největším příjmem jsou spotřební daně s 9 % až 15 %. Třetí největší příjem tvoří daň z příjmu právnických osob 7 % až 12 % a daň z příjmů fyzických osob 6 % až 13 %. Nejmenší příjmy do státního rozpočtu tvoří majetkové daně a clo.

V letech 2000 až 2009 plynuly největší příjmy do státního rozpočtu ze zdanění spotřeby a příjmů.

Příjmy z přímých daní v období od 2000 – 2009 ani jednou nepřekročili svým objemem příjmy z nepřímých daní.

8. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

8.1. Použitá literatura

- Hamerníková, B. & Maatyová, A. (2007). Veřejné finance, Praha: ASPI. ISBN: 978-80-7356-301-0
- Bervidová, L. & Vančurová, P. (2009). Ekonomika veřejného sektoru, Česká zemědělská univerzita v Praze, ISBN: 978-80-213-1816-8
- Peková, J. (2008), Veřejné finance, Praha: ASPI, ISBN: 978-80-7357-358-4
- Vančurová, A. & Láchová, L. (2008). Daňový systém ČR 2008, VOX. ISBN: 978-80-86324-72-2
- Ochrana, F. & Pavel, J. & Vitek, L. a kol. (2010). Veřejný sektor a veřejné finance, Praha: Grada Publishing. ISBN: 978-80-247-3228-2
- Soukupová, V. & Strachotová, D. (2005). Podniková ekonomika, dodatek k 1. vydání skript
- Kubátová, K. (2003). Daňová teorie a politika, Praha: ASPI. ISBN: 80-86395-84-7

8.2. Použité odkazy

- ČR v daňovém srovnání s okolními zeměmi:
<http://www.sfinance.cz/zpravy/finance/121559-cr-v-danovem-srovnani-s-okolnimi-zememi/>
- Daňové trendy v zemích EU:
http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/tiskove_zpravy_33057.html?year=2007
- Graf měsíce:
<http://www.zpravy.ods.cz/graf.php?ID=2731>
- Daňový portál pro všechny
<http://www.berne.cz/danova-teorie/vyvoj-sazeb-dph-v-cr/>

8.3. Ostatní použité zdroje

- zákon 235/2004 Sb., novela zákona č. 47/2011 Sb. s platností od 1. 4. 2011
- zákon 353/2003 Sb. O spotřebních daních
- zákon č. 586/1992 Sb. O daních z příjmu
- zákon č. 586/1992 Sb. O daních z příjmu, § 16
- zákon č. 586/1992 Sb. O daních z příjmu, § 21
- zákon č. 357/1992 Sb. O dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí
- zákon č. 338/1992 Sb. O dani z nemovitosti
- zákon č. 16/1993 Sb. O silniční dani
- Český statistický úřad, statistické ročenky

9. SEZNAM POUŽITÝCH GRAFŮ A TABULEK

- Graf 1, Souhrnná daňová kvóta
- Graf 2, Implicitní daňové sazby
- Graf 3, Vývoj nezaměstnanosti v letech 2000 - 2009
- Graf 4, Vývoj inflace v letech 2000 - 2009
- Graf 5, Vývoj hrubého domácího produktu v letech 2000 - 2009
- Graf 6, Podíl nákladů na výběr k příjmům v %
- Graf 7, Poměr přímých a nepřímých daní odvedených do státního rozpočtu
- Tabulka 1, Vývoj sazeb daně z přidané hodnoty
- Tabulka 2, Přehled příjmů do SR z DPH v letech 2000 – 2009
- Tabulka 3, Přehled příjmů do SR ze SD v letech 2000 – 2009
- Tabulka 4, Přehled příjmů do SR ze cla v letech 2000 – 2009
- Tabulka 5, Vývoj sazeb daně z příjmů fyzických osob
- Tabulka 6, Přehled příjmů do SR z DPFO v letech 2000 - 2009
- Tabulka 7, Vývoj sazby daně z příjmů právnických osob
- Tabulka 8, Přehled příjmů do SR z DPPO v letech 2000 – 2009
- Tabulka 9, Přehled příjmů do SR z majetkových daní v letech 2000 – 2009
- Tabulka 10, Přímé daně odvedené do SR
- Tabulka 11, Meziroční tempo růstu přímých daní

- Tabulka 12, Nepřímé daně odvedené do SR
- Tabulka 13, Meziroční tempo růstu a nepřímých daní
- Tabulka 14, Přehled přímých a nepřímých daní
- Tabulka 15, Meziroční tempo růstu přímých a nepřímých daní
- Tabulka 16, Procentuální zastoupení přímých a nepřímých daní
- Tabulka 17, Celkové příjmy do SR
- Tabulka 18, Procentuálních zastoupení daňových příjmů na celkových příjmech
- Tabulka 19, Meziroční růst daňových příjmů
- Tabulka 20, Procentuální zastoupení jednotlivých daní na celkových příjmech
- Schéma 1, Daňová soustava ČR
- Schéma 2, Nepřímé daně v ČR
- Schéma 3, Přímé daně v ČR